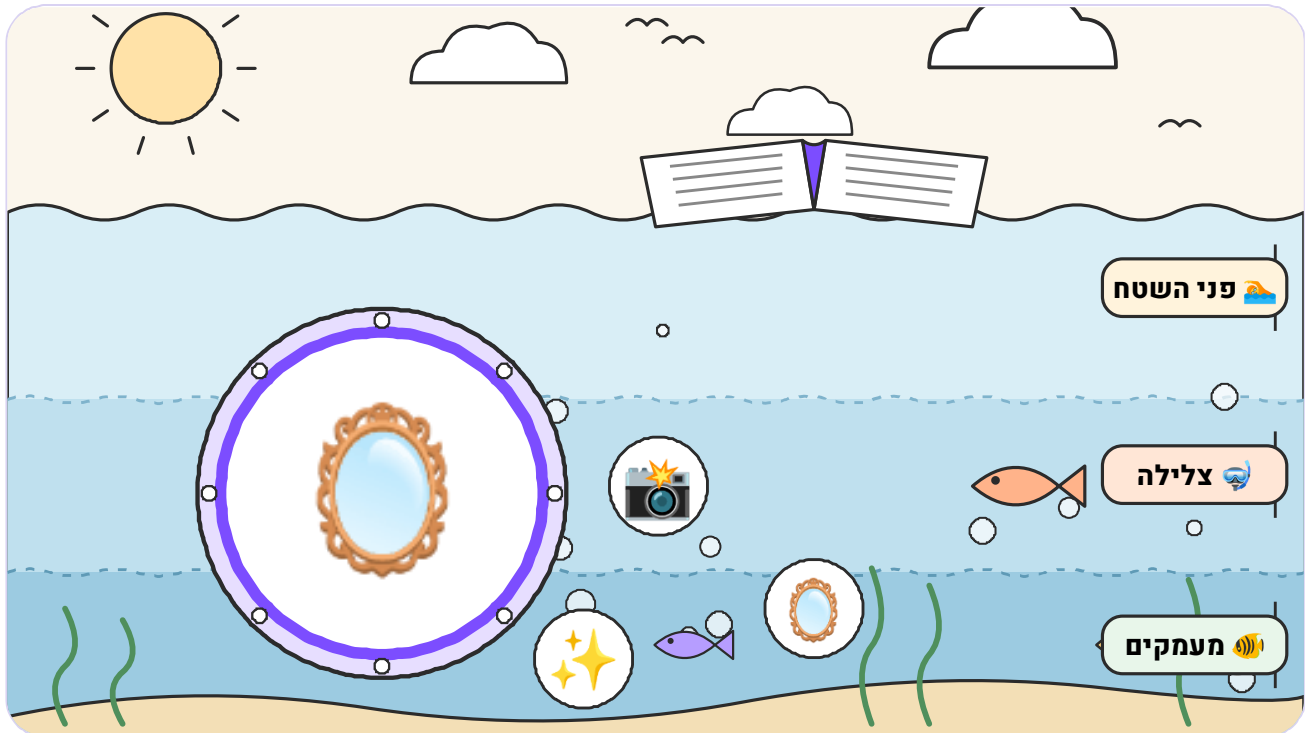

מה אמיתי כאן? אמת ואשליה ברשת

פילטרים, פיד מושלם והחיים שמאחורי המסך – צוללים בשלבים: מתחילים על פני המים ויורדים לעומק.

תאריך:

כיתה:

שם:

טקסט ושאלות

- 6 הטקסט: הפילטר אינו האויב – ההסתרה היא
- 8 חלק א' – שחייה על פני השטח
- 9 חלק ב' – צלילה
- 11 חלק ג' – מעמקים
- 14 בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה
- 15 מפתח תשובות למורה

כלים לקריאה

- 2 דף האסטרטגיות
- 3 מפת הצלילה
- 4 סימניות לגזירה
- 5 כרטיסי מילים לקיפול

איך משתמשים?

א. מתחילים בדף האסטרטגיות ובמפת הצלילה. ב. קוראים את הטקסט ועוצרים בתחנת העצירה. ג. עונים על השאלות לפי העומק: פני המים, צלילה והמעמקים. ד. מסיימים בבדיקה עצמית ובכרטיס יציאה.

כלים לקריאה

דף האסטרטגיות: איך קוראים לעומק?

אחרי הטקסט

מסכמים במשפט

מה הרעיון המרכזי – במילים שלי?

בוחנים בעין ביקורתית

האם הנימוקים משכנעים? מה חסר?

מחברים לחיים

איפה פגשתי משהו דומה? מה עמדתי?

בזמן הטקסט

מסמנים בעיפרון

מילה לא מוכרת – עיגול. משפט חשוב – קו.

עוצרים בתחנות

מה קרה עד עכשיו? מה אני מנחש/ת שיקרה?

ממפים את הטענות

טענה, נימוקים, טענת נגד, הפרכה ומסקנה. שימו לב למילות קישור.

לפני הטקסט

מציצים בכותרת ובתמונה

על מה הטקסט? מה כבר ידוע לי על הנושא?

קובעים מטרה

למה אני קורא/ת? למידע, להנאה, כדי לגבש דעה?

מזהים סוגה ומטרה

טור, כתבה, מאמר טיעון? מה הכותב/ת רוצה להשיג?

מקרא סימונים בעיפרון

מתחבר אליי

מפתיע אותי

לא הבנתי

משפט חשוב

מילה לא מוכרת

רשימת בדיקה לקורא/ת

קראתי את הכותרת ושאלתי את עצמי על מה הטקסט ☐

קראתי את כל הטקסט עד הסוף ☐

סימנתי מילה שלא הבנתי ☐

קראתי שוב את מה שלא היה ברור ☐

המטרה שלי בקריאה

למה אני קורא/ת את הטקסט הזה? מה הייתי רוצה לגלות?

כלים לקריאה

מפת הצלילה: סוג הטקסט ומילים חדשות

מפת הצלילה שלי

מעמקים

חושבים, מביעים דעה ויוצרים

צלילה

מסיקים, מקשרים ובודקים מילים ומבנה

שחייה על פני השטח

מוצאים מידע שכתוב בטקסט

סוג הטקסט: טקסט טיעוני

מה מאפיין את סוג הטקסט הזה? כתבו שני סימנים שתחפשו בקריאה:

לפני שצוללים

מה אני חושב/ת שיקרה בטקסט? (לפי הכותרת)

מילים חדשות

מילה	פירוש	משפט משלי
כשלעצמו	בפני עצמו, בלי קשר לדברים אחרים	
הונאה	הטעיה מכוונת, רמאות	
איסור גורף	איסור כללי ומוחלט, בלי יוצאים מן הכלל	
שקיפות	גילוי ופתיחות, בלי להסתיר	
ימתין לשווא	יחכה לחינם, כי הדבר לא יקרה	

כלים לקריאה

סימניות לגזירה

גזרו לאורך הקו המקווקו ✂

המעמקים

מעבר לשורות

- האם הטיעון משכנע? למה?
- מה טענת הנגד החזקה ביותר?
- מה עמדתי המנומקת?
- איך זה מתחבר לחברה שלנו?

השאלה שלי: 📝

מה אמיתי כאן? אמת ואשליה ברשת 📖
חט"ע 🎓

צלילה

בין השורות

- מה תפקיד הפסקה בטקסט?
- איזה יחס לוגי יוצרת מילת הקישור?
- מה המטרה של הכותב/ת?
- מה פירוש הביטוי בהקשר?

השאלה שלי: 📝

מה אמיתי כאן? אמת ואשליה ברשת 📖
חט"ע 🎓

פני המים

כתוב בטקסט

- מי? מה? איפה? מתי?
- איזה פרט מוכיח?
- מה קרה קודם ומה אחר כך?
- איפה זה כתוב?

השאלה שלי: 📝

מה אמיתי כאן? אמת ואשליה ברשת 📖
חט"ע 🎓

כלים לקריאה

כרטיסי מילים לקיפול

גזרו כל כרטיס, קפלו לאורך הקו המנוקד שבאמצע – המילה מקדימה והפירוש מאחור. תרגלו בזוגות. ✂

כשלעצמו	בפני עצמו, בלי קשר לדברים אחרים
הונאה	הטעיה מכוונת, רמאות
איסור גורף	איסור כללי ומוחלט, בלי יוצאים מן הכלל
שקיפות	גילוי ופתיחות, בלי להסתיר
ימתין לשווא	יחכה לחינם, כי הדבר לא יקרה
ראשית	פתיחת רצף של נימוקים
יתרה מזו	הוספה המחזקת את הנאמר
אף על פי ש...	ויתור: הודאה חלקית ודחייה

הפילטר אינו האויב – ההסתרה היא

לפני הקריאה

סוג הטקסט: טקסט טיעוני. האם קרה לך שגילית שתמונה שהתרשמת ממנה ברשת הייתה ערוכה? מה הרגשת? לפי הכותרת, נסו לשער מה תהיה עמדת הכותב/ת.

הניחוש שלי:

מילון קטן

כשל עצמו

בפני עצמו, בלי קשר לדברים אחרים

הונאה

הטעיה מכוונת, רמאות

איסור גורף

איסור כללי ומוחלט, בלי יוצאים מן הכלל

שקיפות

גילוי ופתיחות, בלי להסתיר

ימתין לשווא

יחכה לחינם, כי הדבר לא יקרה

הערות שלי

1 תמונה של נערה מחייכת על רקע שקיעה צוברת מאות סימני אהבה. איש מהמגיבים אינו יודע שהשקיעה נוספה בעריכה, שהעור הוחלק ושצורת הפנים שונתה מעט. האם הבעיה טמונה בכלי העריכה עצמו? רבים משיבים על כך בחיוב וקוראים להיפטר מן הפילטרים. אולם נדמה לי שהם מכוונים אל המטרה הלא נכונה.

2 טענתי פשוטה: הפילטר כשלעצמו אינו מזיק; מה שמזיק הוא ההסתרה. כאשר תמונה ערוכה מוצגת כאילו היא המציאות, נוצרת אשליה. לעומת זאת, כאשר העריכה גלויה, כמו אוזני חתול מצחיקות, צבעים של ציור או תמונה המסומנת כ"ערוכה", אין כאן הונאה, אלא יצירה ומשחק.

3 ראשית, עריכת תמונות אינה המצאה של עידן הרשתות. ציירים החמיאו לדמויות שציירו, וצלמים "תיקנו" תמונות במעבדה הרבה לפני שהיה טלפון חכם. יצירות חזותיות היא חלק מן התרבות האנושית. משום שכך הדבר, איסור גורף על כלי עריכה אינו רק בלתי מעשי, אלא גם פוגע בחופש היצירה.

4 שנית, מה שהופך תמונה למזיקה הוא ההשוואה, וההשוואה נשענת על האמונה שמה שאנו רואים הוא אמיתי. נער או נערה שיודעים שתמונה עברה עריכה יכולים ליהנות ממנה מבלי למדוד את עצמם לפיה. יתרה מזו, בכמה מדינות כבר נחקקו חוקים המחייבים לסמן תמונות פרסום שעברו עריכה, וזהו סימן לכך שהשקיפות נתפסת כפתרון ממשי ולא כהתחמקות.

● **תחנת עצירה:** עצרו רגע: מה קרה עד כאן? מה לדעתכם יקרה עכשיו?

5 שלישית, שקיפות היא עניין של כבוד הדדי. מי שמציין שתמונתו ערוכה מתייחס לצופים כאל שותפים בנויים, ולא כאל קהל שיש להטעות. כאשר יותר ויותר אנשים יעשו זאת, תיווצר נורמה חדשה, שבה המשפט "זו אני, בלי פילטר" לא ייחשב מעשה של אומץ, אלא דבר רגיל.

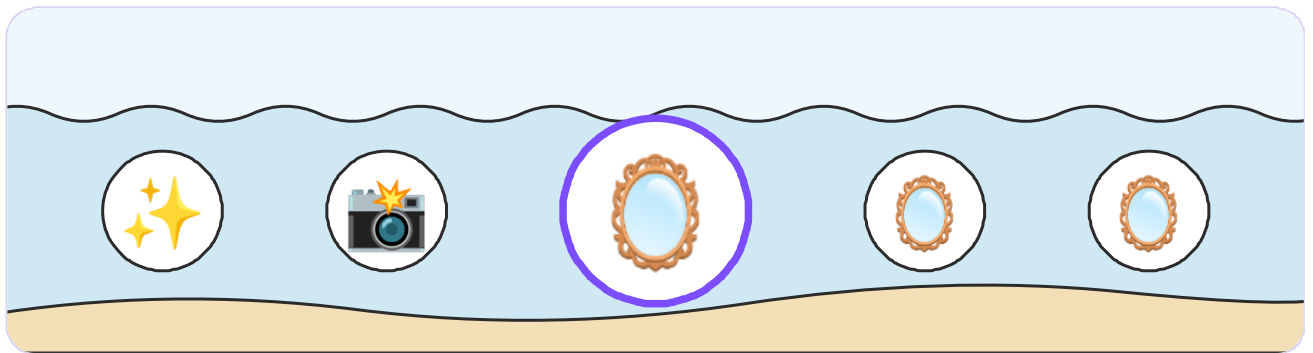

הפילטר אינו האויב – ההסתרה היא (המשך)

6 יש הטוענים כי שקיפות אינה מספיקה: גם כשאנו יודעים שתמונה ערוכה, המוח ממשיך להשוות, ולכן הדרך היחידה היא לצמצם את השימוש בפילטרים. אף על פי שיש בטענה זו מן האמת, הפתרון שהיא מציעה אינו מציאותי, משום שכלי העריכה כבר נמצאים בכל טלפון, ובינה מלאכותית מסוגלת ליצור תמונה "אמיתית" מאפס. מי שמחכה שהפילטרים ייעלמו, ימתין לשווא. מה שנותר בידינו הוא לחזק את העין הביקורתית.

7 לפיכך, במקום לנהל מאבק אבוד בכלים, עלינו לדרוש שקיפות ולחנך לצפייה ביקורתית: לסמן עריכה, לשאול "מי יצר את זה, ולמה?", ולשתף מדי פעם גם את מה שנשאר מחוץ למסגרת. הפילטר יכול להישאר משחק, בתנאי שלא נשכח שהוא משחק.

שם:

הפילטר אינו האויב – ההסתרה היא

חלק א' – שחייה על פני השטח

בואו נצא לשחות בפני המים ונאתר בטקסט מידע מפורש.

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

1

מהי מטרתו העיקרית של מאמר הדעה?

- א. לתאר כיצד פועלים כלי עריכה
- ב. לשכנע שיש להתמקד בשקיפות ובצפייה ביקורתית ולא באיסור הפילטרים
- ג. להציג מחקר על השפעת הרשתות על בני נוער

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

2

מה תפקידה של הפסקה הראשונה?

- א. לפתוח בדוגמה מוחשית ובשאלה כדי לעורר עניין ולהציג את הסוגיה
- ב. להציג את טענת הנגד ולהפריך אותה
- ג. לסכם את הנימוקים

בדיקת פרטים

פני המים • כתוב בטקסט

3

נכון או לא נכון? סמנו ✓ בטבלה

המשפט	✓ נכון	✗ לא נכון
לפי המאמר, ציירים וצלמים "שיפרו" דמויות ותמונות עוד לפני עידן הטלפון החכם.	☐	☐
הכותב/ת קורא/ת להיפטר מן הפילטרים ברשתות.	☐	☐
לפי המאמר, בכמה מדינות נחקקו חוקים המחייבים לסמן תמונות פרסום ערוכות.	☐	☐
הכותב/ת טוען/ת שאין בטענת הנגד שום אמת.	☐	☐

אוצר מילים בהקשר

פני המים • כתוב בטקסט

4

השלימו את המשפטים בעזרת מחסן המילים

מחסן מילים: ההסתרה השקפות הפרסום

1. הפילטר כשלעצמו אינו מזיק; מה שמזיק הוא _____.
2. מה שהופך תמונה למזיקה הוא _____.
3. _____ היא עניין של כבוד הדדי.

שם:

הפילטר אינו האויב – ההסתרה היא (המשך)

חלק ב' – צלילה

עכשיו צוללים: נסיק מסקנות, נבחן את מבנה הטיעון ואת תפקידי המחברים.

סימון בטקסט

צלילה · בין השורות

5

מסמנים בטקסט

- סמנו בצהוב את המשפט שבו מוצגת הטענה המרכזית של הכותב/ת.
- סמנו בירוק את טענת הנגד ובכתום את המשפט שמפריך אותה.
- סמנו בקו את המשפט שבו מוצגת הטענה המרכזית של המאמר.

מיון וארגון

צלילה · בין השורות

6

מיינו את המשפטים מן המאמר לפי תפקידם בטיעון. (מיינו: סמנו ✓ בעמודה המתאימה)

הפריט	טענה	נימוק / ראיה	טענת נגד	מסקנה
הפילטר כשלעצמו אינו מזיק; מה שמזיק הוא ההסתרה	☐	☐	☐	☐
צלמים "תיקנו" תמונות במעבדה הרבה לפני שהיה טלפון חכם	☐	☐	☐	☐
בכמה מדינות כבר נחקקו חוקים המחייבים לסמן תמונות פרסום שעברו עריכה	☐	☐	☐	☐
גם כשאנו יודעים שתמונה ערוכה, המוח ממשיך להשוות	☐	☐	☐	☐
הדרך היחידה היא לצמצם את השימוש בפילטרים	☐	☐	☐	☐
עלינו לדרוש שקיפות ולחנך לצפייה ביקורתית	☐	☐	☐	☐

קישור מושגים

צלילה · בין השורות

7

מתחו קו בין המחבר שבטקסט לבין תפקידו הלוגי

א. ויתור: הודאה חלקית ודחייה

1. ראשית

ב. פתיחת רצף של נימוקים

2. יתרה מזו

ג. הסקת מסקנה

3. אף על פי ש...

ד. הוספה המחזקת את הנאמר

4. לפיכך

שם:

הפילטר אינו האויב – ההסתרה היא (המשך)

8

משמעות ביטוי

צלילה · בין השורות

בפסקה 6 נכתב: "מי שמחכה שהפילטרים יעלמו, ימתין לשווא." מה פירוש המילה "לשווא"?

א בסבלנות רבה

ב לחינם, בלי תועלת

ג באופן שווה לכולם

מבנה ומטרה

צלילה · בין השורות

9

מהו היחס הלוגי שמבטא המחבר "אף על פי ש..." בפסקה 6?

א סיבה ותוצאה

ב ויתור: הודאה בחלק מן הטענה ובכל זאת דחייתה

ג הוספה

מבנה ומטרה

צלילה · בין השורות

10

במשפט הסיום נכתב: "הפילטר יכול להישאר משחק, בתנאי שלא נשכח שהוא משחק." באיזה אמצעי רטורי נעשה כאן שימוש?

א חזרה על מילה ליצירת סיום חד וזכיר

ב שאלה רטורית

ג ציטוט של מומחה

מבנה ומטרה

צלילה · בין השורות

11

הסבירו כיצד בנוי הטיעון במאמר (פתיחה, טענה, נימוקים, טענת נגד והפרכה, מסקנה), והראו כיצד המחברים "ראשית", "שנית" ו"שלישית" תורמים ללכידות הטקסט.

מבנה ומטרה

צלילה · בין השורות

12

הכותב/ת מודה כי "יש בטענה זו מן האמת". מדוע לדעתכם בחר/ה להודות בכך? הסבירו כיצד הדבר משרת את מטרת השכנוע, ונמקו.

שם:

הפילטר אינו האויב – ההסתרה היא (המשך)

מארגן גרפי

צלילה · בין השורות

13

מלאו את הטבלה: כתבו את שלושת הנימוקים של הכותב/ת ודוגמה או ביסוס לכל אחד מהם מתוך הטקסט.

נימוק	דוגמה / ביסוס מהטקסט	באיזו פסקה?

חלק ג' – מעמקים

במעמקים תביעו עמדה, תיצרו ותקשרו את הנושא לחייכם.

העברה למקרה חדש

המעמקים · מעבר לשורות

14

על פי המאמר, אילו שאלות כדאי למאיה לשאול את עצמה? מה תוכל לחשוב או לעשות כדי לא למדוד את עצמה לפי התמונות?

מקרה לבחינה: גלילה לפני השינה

מאיה, בת 16, גוללת בלילה תמונות של בני גילה, שנראים מושלמים. היא מרגישה שהיא "לא מספיק" ושוקלת למחוק את התמונה שהעלתה היום. רק אחר כך היא נזכרת שחלק מהתמונות נראות ערוכות.

שם:

המעמקים • מעבר לשורות

15

כתבו מאמר דעה קצר (8-10 שורות) בנושא: "האם יש לחייב סימון של כל תמונה ערוכה ברשתות החברתיות?" הקפידו על פתיחה מעוררת עניין, טענה ברורה, שני נימוקים לפחות ודוגמה לכל אחד, טענת נגד והפרכתה, ומסקנה. שלבו לפחות שלושה מחברים (למשל: אולם, יתרה מזו, לפיכך, אף על פי ש...) ושמרו על משלב לשון גבוה.

[illegible]

המעמקים • מעבר לשורות

16

חבר/ה כתב/ה לך: "ראיתי את התמונות של כולם ואני מרגיש/ה מכוער/ת." כתבו תגובה קצרה ברוח מעש"ה: הביעו מחויבות ("אני כאן איתך"), שאלו שאלה שמעוררת חשיבה ("מי יצר את זה, ולמה?"), הציעו משימה קטנה ועזרו לסדר רצף: מה קרה, מה עכשיו, מה הלאה.

שם:

הפילטר אינו האויב – ההסתרה היא (המשך)

שיח בכיתה

המעמקים · מעבר לשורות

17

מעגל שיח

- האם קרה לכם שגיליתם שתמונה או סרטון שהרשימו אתכם לא היו אמיתיים? איך הרגשתם כשגיליתם?
- מה ההבדל בין פילטר משעשע שכולם יודעים שהוא פילטר לבין עריכה שמסתירים? איפה עובר הגבול בעיניכם?
- למה לדעתכם אנשים בוחרים לשתף בעיקר רגעים טובים? האם זה בעייתי, או טבעי לגמרי?
- אילו הרגלים קטנים יכולים לעזור לנו להרגיש טוב יותר עם עצמנו כשאנחנו גוללים ברשת?

ייצוג חזותי

המעמקים · מעבר לשורות

18

שרטטו אותה תמונה פעמיים: פעם עם עריכה גלויה ומסומנת, ופעם עם עריכה מוסתרת. הוסיפו לכל אחת כיתוב קצר: מה מרגיש/ה הצופה?

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו

סמנו בכל שורה איך אתם מרגישים

עוד לא	בערך	בטוח/ה	
			אני יודע/ת להבחין בין עמדת הכותב/ת לבין טענת הנגד במאמר.
			אני יודע/ת להסביר את התפקיד הלוגי של מחברים כמו "אף על פי ש..." ו"לפיכך".
			אני יודע/ת לבחון תמונה ברשת בעין ביקורתית ולשאול מי יצר אותה ולמה.

כרטיס יציאה

מה אמיתי כאן? אמת ואשליה ברשת • חט"ע

שם:

כיתה:

תאריך:

1. במשפט אחד: מה ההבדל בין עריכה גלויה לעריכה מוסתרת?

2. איזה נימוק במאמר שכנע אותך יותר מכולם? למה?

3. מחבר אחד שלמדתי היום ואשתמש בו בחיבור שלי: ____

כמה נהייתי מהטקסט? 1 2 3 4 5

מה אני לוקח/ת איתי מהטקסט? כתבו או ציירו

מפתח תשובות למורה

מפתח תשובות למורה

מפתח תשובות למורה – חט"ע. שאלות פתוחות: תשובות אישיות. מחפשים תשובה שנשענת על הטקסט, מנומקת ומנוסחת במשפטים שלמים.

שאלה	תשובה
1	ב. לשכנע שיש להתמקד בשקיפות ובצפייה ביקורתית ולא באיסור הפילטרים
2	א. לפתוח בדוגמה מוחשית ובשאלה כדי לעורר עניין ולהציג את הסוגיה
3	1. נכון 2. לא נכון 3. נכון 4. לא נכון
5	„הפילטר כשלעצמו אינו מזיק; מה שמזיק הוא ההסתרה...”
6	הפילטר כשלעצמו אינו מזיק; מה שמזיק הוא ההסתרה ← טענה; צלמים "תיקנו" תמונות במעבדה הרבה לפני שהיה טלפון חכם ← נימוק / ראייה; בכמה מדינות כבר נחקקו חוקים המחייבים לסמן תמונות פרסום שעברו עריכה ← נימוק / ראייה; גם כשאנו יודעים שתמונה ערוכה, המוח ממשיך להשוות ← טענת נגד; הדרך היחידה היא לצמצם את השימוש בפילטרים ← טענת נגד; עלינו לדרוש שקיפות ולחנך לצפייה ביקורתית ← מסקנה
7	1-ב, 2-ד, 3-א, 4-ג
8	ב. לחינם, בלי תועלת
9	ב. ויתור: הודאה בחלק מן הטענה ובכל זאת דחייתה
10	א. חזרה על מילה ליצירת סיום חד וזכיר

יצרה: רוית ראש בן ישי

לצלול פנימה • מה אמיתי כאן? אמת ואשליה ברשת • חוברת תלמיד לחט"ע

